

هشدار کارشناسان نسبت به افزایش بی سابقه حجم اوراق مشارکت

درخواست دولت برای انتشار اوراق مشارکت در لایحه بودجه ۹۱ از کل رقم فروش این اوراق در تاریخ آن هم بیشتر است

در حالی که لایحه بودجه ۹۱ در کمیسیون تلفیق مجلس شورای اسلامی در حال بررسی است، کارشناسان نسبت به پیش بینی رقم انفجاری اوراق مشارکت در متن آن و تبعاتی که برای اقتصاد کشور در پی خواهد داشت، هشدار می دهند.

به گزارش خبرنگار جام جم، دولت در لایحه بودجه ۹۱ درخواست انتشار ۵۵ هزار و ۶۰۰ میلیارد تومان اوراق مشارکت که به منزله استقرار داخلی است را مطرح کرده است. این در حالی است که این رقم نه تنها نسبت به سال گذشته و ۵ سال اخیر رشد بی سابقه‌ای دارد، بلکه حتی از کل اوراق مشارکت فروش رفته در طول تاریخ اوراق مشارکت در کشور هم بیشتر است. بر اساس آمار رسمی بانک مرکزی که در آذر ۹۰ منتشر شده، از سال ۷۳ که نخستین دوره اوراق مشارکت ایران توسط شهرداری تهران برای ساختن طرح شهری نواب منتشر شد، تا پایان سال ۸۹ در مجموع ۳۳ هزار میلیارد تومان اوراق مشارکت در کشور منتشر شده که ۳۰ هزار میلیارد تومان آن فروش رفته است. حال اگر رقم تقریبی فروش ۱۰ هزار میلیارد تومانی اوراق مشارکت در سال ۹۰ را به این رقم اضافه کنیم (رقم دقیق فروش اوراق مشارکت سال گذشته هنوز از سوی بانک مرکزی اعلام نشده است) خواهیم دید دولت تا پایان سال ۹۰ حدود ۴۳ هزار میلیارد تومان اوراق قرضه به مردم فروخته است. با این حال رقم پیشنهادی دولت برای لایحه بودجه ۹۱ معادل ۱۵ هزار و ۶۰۰ میلیارد تومان یا ۳۷ درصد کل اوراق مشارکتی که در طول ۱۷ سال عمر این اوراق فروش رفته، بیشتر است. از سوی دیگر نگاهی به ارقام قانون بودجه ۹۰ نیز نشان می دهد دولت در لایحه بودجه ۹۱ رشدی ۶۰ درصدی را در این زمینه درخواست کرده است.

بر این اساس در احکام مختلف قانون بودجه ۹۰ در مجموع مجوز انتشار ۳۴ هزار میلیارد تومان اوراق قرضه به دولت داده شده است، اما رقم درخواستی ۵۵ هزار و ۶۰۰ میلیارد تومان، معادل ۲۱ هزار و ۶۰۰ میلیارد تومان یا ۶۰ درصد نسبت به این رقم رشد نشان می دهد.

■ رشد تدریجی بدهی اوراق قرضه

نگاهی به آمار منتشره درباره فروش اوراق مشارکت در ۵ سال اخیر نشان می دهد روند انتشار و فروش این اوراق تا سال ۸۸ عادی و مطابق روند ذکر شده در قانون با رعایت نسبت‌های مالی مورد نظر در این اوراق به‌ویژه نسبت مهم «اوراق قرضه به تولید ناخالص داخلی» بوده است. اما از انتهای سال ۸۸ این روند تغییر یافته است، به گونه‌ای که میزان فروش اوراق مشارکت از ۱۷۶۹ میلیارد تومان در سال ۸۸ به یکباره به ۱۵ هزار و ۶۰۰ میلیارد تومان در سال ۸۹ رسیده است و ظاهراً این روند در سال ۹۱ که سال پایانی دولت نیز هست، قرار به تداوم دارد. گزارش آذر ماه ۹۰ بانک مرکزی نیز به این موضوع اشاره و تصریح می کند که تا پایان سال ۸۹، اوراق فروخته شده در این سال ۵۵ درصد کل اوراق مشارکت فروخته شده تا آن سال را تشکیل می داده

انتشار اوراق مشارکت در ۶ سال اخیر	
سال	اوراق مشارکت فروخته شده
۸۶	۲۳۰۰ میلیارد تومان
۸۷	۱۱۲۰ میلیارد تومان
۸۸	۱۷۶۹ میلیارد تومان
۸۹	۱۵ هزار و ۶۰۰ میلیارد تومان
۹۰	۱۰ هزار میلیارد تومان (تقریبی)
بودجه ۹۱ (در حال بررسی)	۵۵ هزار و ۶۰۰ میلیارد تومان
جمع کل	۸۶ هزار و ۲۸۹ میلیارد تومان

است. بانک مرکزی در گزارش خود به علل این رشد بی سابقه اشاره‌ای نکرده است.

■ هشدار مرکز پژوهش‌های مجلس

در همین حال، مرکز پژوهش‌های مجلس نیز در سلسله گزارش‌های خود به نمایندگانی که در حال بررسی لایحه بودجه هستند، درباره تبعات رشد شدید اوراق قرضه در این لایحه و تبعات آن در آینده اقتصاد کشور هشدار داده است. مرکز پژوهش‌ها در گزارش خود اشاره کرده است که انتشار ۵۵ هزار و ۶۰۰ میلیارد تومان اوراق قرضه، بدهی دولت از این بابت را به ۸۳ درصد منابع حاصل از فروش نفت و فرآورده‌های نفتی در سال جاری می‌رساند. این مرکز هشدار داده است انتشار این حجم اوراق، نسبت‌های حیاتی اقتصاد کشور را تحت تاثیر قابل توجهی قرار می‌دهد، به طوری که اوراق سال ۹۱ به‌تنهایی نسبت اوراق مشارکت به تولید ناخالص داخلی جاری را از یک درصد در سال ۸۷ به ۹ درصد در سال جاری می‌رساند. این نسبت برای نقدینگی از یک به ۱۳ درصد، برای ارزش معاملات سهام از ۱۷ به

۱۹۳ درصد و برای سپرده‌های بخش غیردولتی از یک به ۱۴ درصد خواهد رسید. بازوی تحقیقاتی و پژوهشی قوه مقننه پیش‌بینی کرده است در سال ۹۵ که زمان بازپرداخت اصل و سود این اوراق است، خزانه فقط از محل سود انتشار اوراق قرضه سال ۹۱، ۳۰ هزار و ۴۰۰ میلیارد تومان به مردم بدهکار باشد.

■ هشدار کارشناسان

دکتر جمشید پژویان، رئیس شورای رقابت به خبرنگار ما می‌گوید: متأسفانه انتشار اوراق مشارکت در سال‌های اخیر از حد آن فراتر رفته و محاسبات لازم برای تجمیع بدهی و تحمیل آن به بودجه عمومی در سال‌های آینده انجام نشده یا دست کم اعلام نشده است.

وی افزود: از این جهت دولت باید اطلاع‌رسانی لازم را انجام دهد که از محل سود و اصل اوراق مشارکت چه مقدار خزانه و در واقع مردم بدهکار خواهند شد.

پژویان اظهار کرد: موضوع بعدی نحوه هزینه کرد وجوه این اوراق است. مادر سال‌های گذشته و سال‌های اخیر انضباط مالی لازم را نداشته‌ایم، لذا احتمال جابه‌جایی برخی وجوه می‌تواند وجود داشته باشد. اما از کم و کیف آن به دلیل نبود اطلاعات خبر نداریم. دکتر بهمن آرمان، عضو سابق هیات امنای حساب ذخیره ارزی به خبرنگار ما گفت: انتشار اوراق مشارکت ابزاری برای تأمین مالی بخش مولد اقتصاد است و نفسا چیز بدی نیست، اما نحوه استفاده از این اوراق است که باید کنترل شود. وی افزود: متأسفانه در کنار انتشار بی‌رویه اوراق قرضه، ما شاهد این هستیم که وجوه ناشی از انتشار اوراق مشارکت برای جبران کسری بودجه جاری دولت صرف شده و به بخش‌های مولد تخصیص

پیدا نکرده است. بهترین گواه در این زمینه این است که بخش‌هایی که اوراق قرضه خود را به مردم فروخته‌اند، هنوز به پیمانکاران زیرمجموعه‌شان بدهکار هستند. آرمان اظهار کرد: لذا مجلس باید حین بررسی لایحه بودجه ۹۱ گزارش حسابداری کاملی درباره تعهدات قبلاً ایجاد شده اوراق مشارکت دریافت و حتی اگر لازم باشد انتشار این اوراق در سال جدید را متوقف کند. وی گفت: انتشار بی‌رویه و استفاده وجوه اوراق مشارکت برای بودجه‌های جاری، پا گذاشتن در راهی است که یونان به آخر آن رسیده است؛ یعنی بحران مالی بزرگ. این یک حرف فانتزی نیست، واقعیتی است که مجلس و دولت باید به آن توجه ویژه‌ای داشته باشند.

■ تعدیل مجلس

در همین حال دیروز محمد مهدی مفتاح، سخنگوی کمیسیون تلفیق لایحه بودجه ۹۱ مجلس از تعدیل شدید رقم درخواستی دولت برای انتشار اوراق قرضه در سال ۹۱ خبر داد. به گفته مفتاح، کمیسیون رقم ۵۵ هزار و ۶۰۰ میلیارد تومان دولت را با حدود ۶۰ درصد کاهش یا معادل ۳۰ هزار و ۶۰۰ میلیارد تومان به ۲۵ هزار میلیارد تومان رسانده است. از این رقم، ۱۵ هزار میلیارد تومان برای شرکت‌های دولتی، ۵۰۰۰ میلیارد تومان برای طرح‌های انتفاعی دولت و ۵۰۰۰ میلیارد تومان نیز برای شهرداری‌ها در نظر گرفته شده است. رقم تصویبی ۹۰۰۰ میلیارد تومان از مجوز دولت برای سال ۹۰ کمتر است. با این حال هنوز واکنش دولت به این تعدیل بزرگ روشن نیست و چون زمان را بزنی برای آغاز تصمیم‌نهایی در صحن علنی درباره رقم نهایی اوراق قرضه فرانرسیده است، نگرانی بزرگ همچنان وجود دارد؛ نگرانی‌ای که کارشناسان پیشاپیش آن را ابراز کرده‌اند.